

Aan de leden

Datum

30 januari 2024

Ons kenmerk

U202400041

Lbr. 24/003

Telefoon

070 373 8393

Bijlage(n)

1

Onderwerp

Spreadingswet en Oekraïne-opvang

Geachte leden van college en gemeenteraad,

De [VNG-inzet](#) blijft erop gericht dat we uit de opvangcrisis komen en blijven. Er wordt een groot beroep gedaan op de inzet van gemeenten voor de opvang van asielzoekers en ontheemden uit Oekraïne en voor de huisvesting van statushouders. In deze ledenbrief informeren we u over de laatste stand van zaken, wat u de komende periode kunt verwachten en wat de inzet van de VNG is, zoals wij die richting het kabinet (onder andere aan de Landelijke Regietafel Asiel en Migratie) naar voren brengen.

Spreadingswet, provinciale regietafels en opvang van asielzoekers

Recent heeft de Eerste Kamer ingestemd met de invoering van de 'Wet gemeentelijke taken mogelijk maken asielopvangvoorzieningen', ook wel de spreadingswet genoemd. Het standpunt van de VNG over deze wet is meerdere keren met de achterban besproken - o.a. in de Algemene Ledenvergadering medio 2023, waar een resolutie is aangenomen - maar ook bij de totstandkoming van de consultatiereactie van de VNG op het wetsvoorstel. We roepen gemeenten dan ook op de invoering van de spreadingswet gezamenlijk ter hand te nemen, zodat we samen met landelijke en lokale ketenpartners de opvang van asielzoekers goed organiseren.

Uiterlijk 1 februari 2024 wordt de capaciteitsraming voor de eerste cyclus van twee jaar gepubliceerd. De capaciteitsraming wordt verdeeld naar gemeenten op basis van inwoneraantal met een correctie voor de sociaal-economische status ("SES-WOA-score"). Het ministerie van JenV

stuurt elke provincie en gemeente een dezer dagen een brief met informatie over de capaciteitsraming, de provinciale opgave en de indicatieve verdeling per gemeente.

Omstreeks 1 februari wordt ook de wet en de bijbehorende lagere wet- en regelgeving gepubliceerd. De lagere wet- en regelgeving gaat onder meer in op de specifieke uitkering voor gemeenten en de eventuele exploitatie van opvanglocaties door gemeenten. De VNG blijft hierover in gesprek met het kabinet om ervoor te zorgen dat deze regelingen uitvoerbaar zijn en de kosten die gemeenten hiervoor maken worden vergoed.

Gemeenten worden gevraagd om aan hun eigen provinciale regietafel (PRT) te bespreken hoe de gezamenlijke opgave wordt ingevuld. Hier wordt onderling beslist welke gemeenten opvang gaan leveren en met hoeveel plekken. Hierbij is het mogelijk de totale opgave rond opvang van vluchtelingen (dus ook Oekraïense ontheemden) en de huisvesting van statushouders in samenhang te bezien. De PRT wordt gecoördineerd door de Commissaris van de Koning in diens rol als Rijksorgaan. Uiterlijk 1 november 2024 wordt bij de staatssecretaris aangegeven welke gemeenten hoeveel plekken gaan realiseren.

Uiterlijk op 31 december 2024 neemt de staatssecretaris een verdeelbesluit waarin de staatssecretaris eventueel gemeenten kan aanwijzen als blijkt dat op basis van het provinciaal plan onvoldoende plekken worden gerealiseerd. Wanneer dat niet binnen 6 maanden wordt gerealiseerd, kan de minister in het kader van 'indeplaatsstelling' overgaan tot het overnemen van deze taak. Na 2 jaar start de cyclus weer opnieuw.

De VNG blijft aandacht vragen voor een zorgvuldige implementatie van de spreidingswet. Het is, met het oog op een soepele landing in de samenleving en behoud van draagvlak, essentieel dat de financiële, beleidsmatige en organisatorische randvoorwaarden over de gehele linie van opvang tot en met integratie ook structureel op orde worden gebracht. Soms staan regels gemeenten in de weg om goed uitvoering te kunnen geven aan de spreidingswet. De VNG vraagt flexibiliteit, ruimte en voldoende middelen op diverse domeinen (werk, ruimtelijke ordening, onderwijs, inburgering, veiligheid etc.) om versnelling van opvang, huisvesting van statushouders en integratie te bevorderen.

De VNG organiseert regelmatig (ook samen met deskundigen van rijk en ketenpartners) digitale informatiebijeenkomsten voor gemeenten en beantwoordt vragen van leden via de helpdesk (070-3738393 of helpdeskvluchtelingen@vng.nl) en het besloten [VNG-forum](#). Op het forum Asiel en Integratie kunt u [hier](#) de informatie van de recente bijeenkomst rond de spreidingswet terugvinden. In een presentatie heeft de VNG uiteengezet hoe de spreidingswet werkt. U kunt de presentatie teruglezen op onze [website](#).

Opvang van ontheemden uit Oekraïne

1. Tijdelijke wet en Bekostigingsregeling

Zoals in de vorige ledenbrief al werd vermeld, is de “Tijdelijke wet opvang Oekraïne” niet per 1 januari 2024 in werking getreden. Deze wet, die onder meer inzage in de polisadministratie mogelijk maakt en de verantwoordelijkheden belegt bij het college van B en W, wordt naar verwachting op 12 februari behandeld in de Tweede Kamer. De VNG heeft geen zicht op het verdere parlementaire proces. Totdat de Tijdelijke wet in werking treedt, blijft het staatsnoodrecht (de Wet verplaatsing bevolking) de basis voor de opvangtaak waarvoor burgemeesters verantwoordelijk zijn.

Wel is vanaf 1 januari 2024 de [‘Bekostigingsregeling eerste opvang ontheemden Oekraïne door Regionale openbare lichamen’](#) van kracht.¹ Deze regeling is gericht op de bekostiging van het uitvoeren van de *operationele coördinatie* van de (eerste) opvang van vluchtelingen uit Oekraïne door regionale samenwerkingsverbanden onder verantwoordelijkheid van de colleges van B&W. [Hier](#) vindt u meer informatie over de regeling, de aanvraag en de deadlines.

Totdat de Tijdelijke wet in werking treedt, is het Veiligheidsberaad op basis van bestuurlijke afspraken met het rijk verantwoordelijk voor de coördinatie van de Oekraïne-opvang. Om deze reden neemt de voorzitter van het Veiligheidsberaad (VB) tot die tijd deel aan de Landelijke Regietafel Asiel en Migratie (LRT); VNG en VB werken hierin uiteraard nauw samen. Na inwerkingtreding van de Tijdelijke wet verschuift de ondersteunende rol rond de opvang naar de PRT's. In meerdere provincies maakt de opvang van ontheemden uit Oekraïne nu al onderdeel uit van het gesprek aan de PRT. Met het oog op een integrale benadering van de verschillende doelgroepen, wordt geëvalueerd of verschillende verdeelsleutels op termijn beter op elkaar kunnen worden aangesloten.

2. Langere termijn

In Europees verband is de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) van kracht. Hierdoor hebben Oekraïners het recht op tijdelijke bescherming in de Europese Unie en daarmee recht op opvang (of huisvesting), om te werken, toegang tot zorg en onderwijs. Op dit moment is bekend dat de RTB tot maart 2025 loopt. De VNG heeft het rijk gevraagd om duidelijkheid te geven over wat er na maart 2025 gaat gebeuren.

Veel opvang is nu opgezet vanuit een crisissituatie en bedoeld als tijdelijke oplossing. Het Clingendael Instituut maakt de inschatting dat er een gerede kans is dat een groot deel van de ontheemden de komende jaren nog niet terug wil of kan. Gemeenten hebben zorgen over het

¹ Dit is *niet* de Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne (BooO).

uitblijven van een langetermijnplan en handelingsperspectief met betrekking tot de toekomst van ontheemden uit Oekraïne.

De VNG heeft eerder te kennen gegeven voorstander te zijn van een gecoördineerde aanpak vanuit EU-verband. Het is ondoenlijk als lidstaten verschillende uitwerkingen en zelfstandige termijnen hanteren. Daarnaast brengt dit voor individuele lidstaten een risico met zich mee, bijvoorbeeld als dit nieuwe verhuisbewegingen stimuleert. Bij de uitwerking van een plan voor de langere termijn heeft de VNG aan het rijk gevraagd om in dit proces ook actief gemeenten te informeren en te consulteren. Gemeenten denken zelf ook al na over dit vraagstuk, zijn creatief en hebben goed zicht op de impact voor gemeenten en de haalbaarheid en uitvoerbaarheid.

3. Derdelanders

De Raad van State heeft recent geoordeeld dat de tijdelijke bescherming van derdelanders van rechtswege eindigt op 4 maart 2024. Zij moeten daarna binnen 28 dagen Nederland verlaten. Gemeenten hebben hierover een brief, inclusief [informatiepakket](#), ontvangen van de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid. De VNG heeft eerder aangedrongen op dit informatiepakket, dat in samenwerking met onder andere gemeenten is opgesteld. Daarnaast zijn gemeenten geïnformeerd via digitale contactmomenten en informatie via het VNG-forum.

De VNG volgt nauwlettend de consequenties die de uitspraak heeft voor gemeenten, bijvoorbeeld met betrekking tot de beëindiging van de opvang en andere verstrekkingen. Een deel van de groep derdelanders heeft aangegeven de asielprocedure te willen doorlopen (of gaat dit nog voor 4 maart aangeven). Deze groep wordt per 5 maart administratief ingeschreven bij het COA. Om het aanmeldcentrum in Ter Apel niet verder te belasten vraagt het rijk aan gemeenten om derdelanders met een lopende asielaanvraag te blijven opvangen tot zij kunnen verhuizen naar het COA. Als daar sprake van is, deelt het COA met de gemeente een overzicht om welke derdelander(s) het gaat. Ook deelt het COA informatie over de wijze waarop dit gedeclareerd kan worden door de gemeente. De VNG adviseert gemeenten om pragmatisch te kijken naar hun mogelijkheden om hieraan mee te werken. Voor meer informatie is de COA informatielijn bereikbaar op 088-7157000 of via info@coa.nl

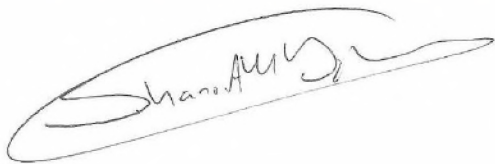
4. Ontheemde Oekraïners zonder verblijfsbewijs

Er is een groep ontheemden uit Oekraïne die wel zijn ingeschreven in de BRP, maar nog geen verblijfsbewijs (ook wel o-document of sticker genoemd) hebben opgehaald bij de IND. Hun inschrijfproces is daarmee nog niet afgerond. De IND heeft hierdoor niet kunnen controleren of deze ontheemden uit Oekraïne voldoen aan de voorwaarden van de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB). Het gaat in totaal om ongeveer 6.000 Oekraïners, die meermaals door de IND zijn opgeroepen maar hier nog geen gehoor aan hebben gegeven.

De IND is op 9 januari 2024 gestart met een pilot. In deze pilot zijn willekeurig en verspreid over het land 1.000 Oekraïners aangeschreven met de oproep om alsnog het verblijfsbewijs op te halen. Als daar geen gehoor aan wordt gegeven of als blijkt dat iemand geen recht heeft op bescherming onder de RTB, volgt een buitenbehandelingstelling door de IND. De eerste ervaringen zijn dat er relatief weinig mensen zich melden na de brief bij de IND. Een reden kan zijn dat zij de opvang en/of Nederland hebben verlaten. Voor gemeenten heeft dat gevolgen vanwege uitschrijving uit de BRP of voor de beëindiging van de opvang. De beëindiging van de opvang is alleen van toepassing als de Oekraïner nog wel in de opvang verblijft, terwijl de IND heeft geoordeeld dat iemand niet onder de RTB valt.

De VNG heeft aangegeven dat de actie nodig is, maar vindt de timing zeer ongelukkig, met name vanwege gelijktijdige opgave rondom derdelanders voor gemeenten. Daarnaast is aan het rijk gevraagd om te komen met een structurele oplossing, zodat deze situatie in de toekomst wordt voorkomen.

Bijlage: [Overzicht standpunt VNG mbt spreidingswet](#)

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Sharon Dijkma', enclosed within a large, loopy oval shape.

Sharon Dijkma
Voorzitter VNG

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Wouter Kolff', consisting of several fluid, connected strokes.

Wouter Kolff
Voorzitter Veiligheidsberaad